

Prizor s predstave pred tridesetimi leti

JAVORŠKOVI »MANEVRI« PO 30 LETIH ZNOVA V VELIKIH LAŠČAH

Elegija nekega mita

Dramska skupina KUD Primož Trubar iz Velikih Lašč te dni pod taktirko režiserja Francija Končana znova uprizorja priljubljeno komedijo Jožeta Javorška – »Manevri«. Gre za jubilejno postavitev, saj so delo prvič predstavili na tamkajšnjem odru že natanko pred 30 leti.

Kot nam je ob ponovni uprizoritvi povedal predsednik KUD Janez Gruden, se je društvo za novo postavitev odločilo vsaj iz nekaj razlogov, nenazadnje tudi zato, ker da je treba tudi v teh težkih časih dati nekaj na oder, »tako ljudje kot sami igralci potrebujejo nekakšno sprostitve«.

»Drugič je to izziv za našo zdajšnje igralsko generacijo, da se primerja z generacijo izpred 30 let, hkrati pa seveda tudi lep spomin na ljudi, ki jih že davno ni več in ki so veliko dali za naš gledališki amaterizem,« pravi Janez Gruden. »Skratka, »Manevri« so nekakšna organska vez med našim predvojnim in zdajšnjim teatrom. Tu pa je nenazadnje tudi krpanovski mit, ki je neločljivo povezan z našimi Velikimi Laščami... Zeleli smo, da bi Javoršek nekoliko aktualiziral delo, a je vse prepustil režiserju Franciju Končanu. Najbrž je bil radoveden, kaj bo iz tega nastalo. Režiser je res precej krajšal, vendar pa je komedija, ki jo dodatno poživljajo še songi Marjana Beline kljub temu dobro izpadla.«

Jedro vse zgodbe je (kot jo je videl radijski kritik France Vurnik) pravzaprav Levstikov Martin Krpan s svojo prislovično kmečko močjo, preprosto ljudsko modrostjo in kdo-

broto. Z vojaških manevrov izločeni rezervisti naletijo v nekem kulturnem domu na kostumsko opremo za Martina Krpana, pa sklenejo, da ga zaigrajo in sicer na nivoju igra-resničnost. Lik Krpana naj bi osvetlil slovensko nacionalno vprašanje. Krpan je navzven neuglajen, naznotraj pa ranljiv in potrpežljiv. Toda ko pokonča Brdavska, in ga jara dunajska gosposka ukane za vse poprejšnje obljube, sklenc, da ji ne bo več pomagal, kadar se bo spet oglašil kak Brdavs. Vendar pa ga z zvijačo le ukanijo. Odpravi se nad Brdavsoviča, s katerim pa kmalu sklenc primirje, kajti oba spoznata, da se nesmiselno ravata le za druge...

»Manevri« so si lahko med drugimi vnovič ogledali tudi nekateri še živeči igralci, ki so jim pred tridesetimi leti vdihnili življenje. Med njimi Marija Perhaj, Tone Perhaj, Mima Purkat, Tinca Pečnik in Vili Šrajcar. Zanimivo je, da je iz Velikih Lašč tedaj šaloigra odromala naprej po malodane vsej Sloveniji; uprizorili so jo tako na odru Stalnega slovenskega gledališča v Trstu, kakor na številnih odskih deskah Gorenjske in Štajerske. Nenavadni uspeh komedije v tistih letih avtor Jože Javoršek pripisuje vsaj dvema razlogoma: »Prvi vse-kakor tiči v trdoživosti in priljubljenosti mita o Martinu Krpanu, drugi pa v gledališki tehniki commedie dell' arte, ki dopušča igralcem radoživo gledališko fantazijo, ta pa zmeraj sproti »popravlja« ali »nadgrajuje« avtorja v slogu starodavnih italijanskih gledaliških izročil...»

BRANKO VRHOVEC

IVANKA SEVER BO VSTOPILA ŽE V 104. LETO ŽIVLJENJA

Ob domači hrani med stoletnike

Stanovalcem Doma starejših občanov na Koleziji je soba št. 201 že nekaj časa ena najbolj domačih števil v tem domu. V njej živi Ivanka Sever, najstarejša oskrbovanka in nedvomno že pravcata ljubljanska legenda, ki je s 104 leti, v katera bo vstopila čez nekaj mesecev, gotovo najstarejša ženska v naši občini, če že ne v celi Sloveniji.

Toda ženica, ki ji je čas zarezal globoke brazde v obraz in ji dobrodu izsušil kožo, ko da se sploh ne zaveda svoje izjemne starosti. »Stara sem pa kaj! Še veliko je takšnih ljudi... A enkrat bo moral vsakdo umreti,« je tega januarskega dne znova modrovala v svoji postelji, od katere se zadnje čase le nerada loči.

Soba št. 201 je za Ivanko Sever nasploh že nekaj časa cel svet. Odkar je pred kratkim padla pred posteljo in se potolkla, je ne vleče več ven, na cesto in mestni vrvež pa je ni kaj prida mikalo že tudi prej. Leta so namreč tudi pri njenih nogah opravila svoje in že nekaj časa lahko hodi le ob palici.

»Še najraje sem tu notri v sobi,« pravi. »Saj pride nečakinja in me vabi k njej domov v Podutik, a mi kar ni do tega, da bi šla tja. Tudi drugi sorodniki prihajajo. Imam še pet nečakov in dve nečakinji. O, saj bi še kar šlo, če bi le videla dobro, tako pa niti brati ne morem več.«

Življenje Ivanke Sever je bilo prava legenda. Še dobro se spominja, kako je bilo ob velikem potresu v Ljubljani natanko pred 95 leti:

»Tokrat je bil pravi direndaj. Spali smo

kar na prostem. Sama sem hodila še v šolo. Prizadeto mesto si je prišel po potresu ogledati tudi sam cesar Franc Jožef in otroci smo ga morali iti pozdravit na šišenski kolodvor. Dobro se še spominjam brkatega dedca v bleščečem avtomobilu. Potem pa otroci nismo znali iz Šiške nazaj domov in smo se izgubili...«

Ivanka, ki je sicer doma z Viške ceste v Ljubljani (zraven mesarja) in je bila le eden od desetih otrok v družini, pa je tudi kasneje v življenju doživela marsikaj. Kar 37 let je delala v Tobačni tovarni v Ljubljani, bila pa je tudi šepetalka v gledališki skupini na Viču, s katero je prepotovala kar lep kos Slovenije. Na moštvo pa ni nikoli pomislila. Ni bilo časa za to, pravi. Je bil prav to skrivnostni eliksir za njeno dolgo življenje? Odgovor je najbrž v preprosti domači hrani.

»Doma smo v glavnem ves čas jedli le krompir in zelje, juho in meso pa samo ob nedeljah,« je razkrila svoj čudežni recept častitljiva starka. »Tu v domu je zdaj hrane nekoliko manj, največkrat je enolončnica, vendar pa kljub temu nikoli nisem lačna...«

BRANKO VRHOVEC

Čestitke upokojenki Mariji

V mesecu februarju tega leta praznuje naša krajanka Marija Finc, Levarjeva 51, Ljubljana, svoj 93. rojstni dan. Kljub visoki starosti je še vedno zdrava in dobre volje. Za njo skrbita sin in snaha. V veliko veselje so ji vnuki in pravnuki.

Življenje ji ni prizanašalo. Z veliko dela in trpljenja je do kruha spravila sedem otrok. Izredno aktivna je bila v NOB. V tem duhu je vzgajala tudi svoje otroke. Ena od njenih hčera je žrtvovala svoje mlado življenje za svobodo slovenskega naroda.

Za njeno lepo starost skrbijo dobri sosede in prijatelji. Da bi bila še dolgo med nami, ji želijo vsi, ki jo imajo radi, posebno pa Društvo upokojencev »TRNOVO«. Saj je slavljenka članica tega društva že od leta 1951.

Vsi skupaj ji kličemo še na mnoga zdrava leta!

DU TRNOVO

»Bratec kratek čas« Neže Maurer

Po treh pesniških zbirkah in povesti »Čukec«, nam je te dni pisateljica, pesnica in naša dolgoletna občanka Neža Maurer predstavila še svojo peto delo za najmlajše – pesniško zbirko »Bratec Kratečas«.

Kot je ob izzidu nezajetnega, toda vsebinsko pestrega in živahnega delca (le-to je izjemoma izšlo v samozaložbi) nekje zapisala avtorica sama, je knjižica namenjena v prvi vrsti mali šoli ter prvemu in drugemu razredu osnovne šole, zato so tudi predstavljene pesmi v njej napisane v velikih verzalkah.

V skupaj devetnajstih pesmicah, nas pesnica popelje med »prvčke«, ki veselo in neučakano nakupujejo velike črke (A-velik in zelen kakor lojtrca... I-pokončen in rumen kakor sveča, ki gori, itd.); predstavi nam navihano Piko, ki ji je muca odnesla nogavičko, miška pa jo je snedla; zaziba nas med zvezde, ki »žarijo na nebu kakor

mačje oči«; plusne »dva črvička in dva ptička, dva metuljčka in dva potočka in še južna nočka«, ki jim je uspelo zvatiti pomlad. V pesmici »Sodobne mačke« se šegavo sprašuje, če dandanašnji mačke niso le puhle bahačke, saj lovijo le še »računalniške« miši, prave v šrmbah pa pustijo... Z enako igrivo, neprisiljeno pesniško govorico nam Neža Maurer pričara tudi prepirljive vrabčke, pa ptice in liste, bleščeči se mesec, muco frizerko, nenazadnje pa tudi samega brata Dolgčasa. Skratka, zanimiv otroški domišljjski svet, ki vidi malone še vse okrog sebe v rožnatih, otroško naivnih barvah. Knjižico je likovno in grafično opremila Irma Pintar.

(Ker knjižice ni v prosti prodaji, priporočamo, da jo naročite na naslov: Neža Maurer, Spodnji trg 35, 64220 Škofja Loka ali pa po telefonu: (064) 620-932.

BRANKO VRHOVEC

Jubilejna razstava Franca Zupeta-Krištofa v Horjulu

Z letošnjo razstavo likovnih del ob slovenskem kulturnem prazniku je akademski slikar Franc Zupet-Krištof zaokrožil natanko 30 let, kar razstavlja v domačem Horjulu.

To pot je bilo v prostorih horjulske osnovne šole, kjer je tudi stalna galerija Krištofovih del, na vpogled natanko 47 umetnikovih del, ki jih je povečini ustvaril v zadnjem letu dni. Seveda so jedro razstave tudi tokrat predstavljali portreti. Obrazi otrok, starcev, stark, umetnikov, umetnic, domačinov in »tujcev«, znanih in neznanih ljudi; obrazi, ujeti v nevidno bolečino, zamišljeni in otožni, pa zgarani, trpečji, melanholični ali preprosto brezizrazno zazrti nekam v dalj. Nikoli pa veseli. Tu je bila skorajda mehko zarisana podoba stare Kaminove mame, pa realistični, a po svoje izrazno vendarle zgovorni portret televizijske delavke Metke Volčič, če posebej ne

omenjamo podobe pisatelja Vladimirja Gajška, Krištofovega brata Janeza in nenazadnje tudi njega samega.

Od krajin velja omeniti zajetno panoramo Horjula s povsem novega zornega kota (s Trnovcove domačije). Gre za značilni

krištofovski pejzaž s preprosto formo, kjer pa kot osrednji motivski objekt seveda spet nepogrešljivo nastopa vaška cerkev.

Spoštljivo do vsega sakralnega se Franc Zupet-Krištof loteva tudi študije roke rimskega legionarja v času Jezusovega križanja. Še posebej pa Kristusove glave. Skušaj ujeti izraz njegovega obraza na posameznih postajah njegovega tragičnega in mesijanskega križevnega pota. Zdaj vidi ta obraz mučeniško izmučen, zdaj zgrožen, zopet na naslednji postaji nenavadno zasanjan ali odrešeniško blažen. Prokuratorjevemu stotniku na »sedmi postaji« nadene obraz vdanega sluga, ki je postavljen samo za to, da izpolnjuje ukaze. Sočutje se zrcali le na obrazu Usmiljene žene, ki spremlja žalostno povorko...

»Krištof je zame imeniten samotar, ne glede na to, da je hkrati tudi filozof. Njegove slike sploh ne potrebujejo razlag. Ob tem pa vsaka slika preseneča s svojo strastjo in tveganjem. Skratka, Krištof je enostavno sijajen,« je razstavo jedrnatno ocenil dr. Matjaž Kmecl.

Branko Vrhovc

